

6. Музей танцю у Стокгольмі. URL: <https://dance.knukim.edu.ua/muzej-tancyu/> (дата звернення: 12.05.2026).

7. Про музей. Історія. Музей Івана Гончара. URL: <https://honchar.org.ua/history-of-museum-and-building> (дата звернення: 12.05.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-630-3-81>

БАЛ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ІСТОРІЯ, ФУНКЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

Кутузов М. Ю.

асистент кафедри хореографії

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Гілязова М. О.

студентка III курсу факультету культури і мистецтв,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Бал, як соціокультурне явище має вагоме значення в історії європейської та світової культури, адже він виступає не лише формою дозвілля, а й особливим простором соціокультурної взаємодії. В епоху Відродження бали стали невід'ємною частиною придворної культури, однак згодом поширилися серед ширших верств населення, відображаючи особливості соціальної структури та культурних уявлень різних історичних періодів. Важливу роль у цьому відігравали танець, музика, вбрання і правила етикету, які формували специфічну атмосферу та слугували своєрідним механізмом комунікації між представниками різних соціальних груп.

Історія перших балів сягає часів середньовічної Європи. При дворах знаті почали з'являтися урочисті танцювальні зібрання. У культурній парадигмі середньовіччя бальний танець постає як своєрідний маркер, естетична візитівка привілейованого класу, де присутня грація, тендітна краса, підкреслена витонченість рухів і поз, дорогоцінна розкіш вбрання, що підкреслювали соціальну винятковість еліти [3, 179].

Як писав Курт Закс «Спонтанність пройшла, придворний і народний танець були розділені раз і назавжди. Вони будуть постійно впливати один на одного, але їхні цілі стали принципово іншими» [4].

Особливо активно бали розвивалися в Італії та Франції у XIV–XV століттях. В цей період вони не обмежувались функцією дозвілля, а почали набувати значення соціокультурних подій, що з часом інтегрували у собі елементи святковості, художнього

вираження та репрезентації соціального статусу. Участь у них передбачала наявність сформованих компетентностей, зокрема володіння танцювальною технікою, дотримання норм етикету та відповідністю зовнішнього вигляду згідно встановленим етикетом.

В XVI–XVII ст., бали стають невід'ємною частиною придворного культу. Саме в цей період сформувалися основні норми етикету, танці набули чіткої структури та стали витонченою формою дозвілля та розваг аристократії епохи Відродження, де можна продемонструвати красу рухів, шляхетні манери, невимушену грацію, пишність вбрання і коштовністю прикрас, Бали (від лат. *bal-lare*; франц. *bal* – танцювати) – урочисті світські заходи, головною складовою яких була танцювальна програма [1, 233]. Саме ці процеси значною мірою призвели до появи перших приватних шкіл, в яких навчають мистецтву танцю та придворного етикету, з'являються перші трактати та книги з хореографії, авторами їх були відомі тогочасні танцюристи – Антоніно Карназано, Роберт Коміланд, Фабріціо Карозо, Туано д'Арбо [2, 253]. Саме завдяки їхнім працям створюється основа для послідовного, впорядкованого навчання підготовки танцівників.

У XVIII–XIX століттях бальна хореографія досягла свого розквіту у Відні під час Віденського конгресу і згодом міцно закріпились як частина культурного життя міста. З'являються нові танці, такі як вальс, полонез, мазурка, кадріль, полька, які швидко здобули свою популярність. Такі вечори також виконували важливу соціокультурну функцію, адже сприяли процесу соціалізації, налагодженню міжособистісних контактів, зароджувалися нові знайомства та формувалися майбутні сімейні союзи.

Сьогодні бали набули іншого вигляду, що трансформуються, поєднуючи традиційні риси з новими формами організації та змісту. Сучасні бали зазвичай мають чітко визначену тематичну концепцію або проводяться як благодійні заходи. Щороку впродовж бального сезону, який триває з листопада до лютого, відбувається понад 450 балів. Бальний сезон охоплює такі основні країни як: Австрія (Відень), Франція (Париж), Італія (Венеція), Великобританія (Лондон), США (Нью-Йорк), також у великих містах Європи та світу в історичних палацах, театрах та готелях. Один з найвідоміших балів в світі проводиться у Відні, який має назву Віденський оперний бал. Він прирівнюється до державного прийому, і зазвичай на ньому є присутнім президент Австрії. Усе розпочинається з традиційного полонезу, в якому беруть участь дебютанти. Після танцю дебютантів танцюють усі, але чекають найголовнішого танцю, яким безумовно є знаменитий Віденський вальс [4]. Це не просто танцювальний захід, а одна з найважливіших культурних подій Австрії, що стала символом її столиці та внесена до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Бал поєднує в собі давні традиції, класичну музику, вишукані манери й благодійні ініціативи, приваблюючи гостей з усього

світу. Такий формат дозволяє зберегти зв'язок між минулим і сьогоденням гармонійно створюючи бальну культуру у сучасному суспільстві.

Отже, бал як соціокультурний феномен, що пройшов тривалий шлях свого історичного розвитку від придворної культури епохи Відродження до нашого сьогодення, зберіг своє основне призначення: створення особливого естетичного середовища, у якому танець і музика поєднуються в єдину художню систему. Завдяки цьому бал і сьогодні залишається важливим носієм культурних традицій, відображаючи історичний досвід та своєрідність культурної ідентичності сформованої впродовж століть.

Література:

1. Кіндер, К., Головей, В. Танець в епоху Відродження: соціокультурний аналіз. *Fine Art and Culture Studies*. Вип 2. 2025. С. 229–237.
2. Терешенко Н. В. Ретроспектива розвитку бальної хореографії. *Culturology, Sports and Art History*. 2017. С. 252–255.
3. Кіндер, К., Кутузов, М. Побутові танці середньовіччя як першооснова бальної хореографії. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 2024. С. 174–180. <https://doi.org/10.32782/facs-2024-1-23>
4. Sachs C. *World History of the Dance*. New York W.W. Norton, 1963. 516 p. <https://fld.edu.ua/vsdenskyj-bal/> (останнє звернення 05.05.2026).